

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Belső farkas utca 78. sz. alatt gr. BÄNFFI-ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelben.

Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. é. s minden hirdetés után 30 kr bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik. A „nyilváltató”-i cikkeik sora után 20 kr előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Földhitelintézet. II.

△ A ki azt hiszi, hogy az urbéri kárpótlással elegendő tökére bocsátott forgalomba a végre, hogy földbirtokosaink adósságaikból kibontakozzanak, és gazdaságaikat okserüleg instruálják: ezen felül szólítjuk, tekintsen szét Erdélyben, és győződjék meg saját szemével az ellenkezőről.

Tekintsen a kormánysszék rendelkezése alatti alapítványi és közpénztáraknak, a szász nemzet pénztárának, a káptalan, kollegiumok, vallási előjárások által kezelt, egy a községi és más közpénztárak jegyzőkönyveibe. Látni fogja, hogy igen sok régi adósság van, mely az urbéri kárpótlással le nem törlesztett.

Tekintse meg Alsó- és Felső-Fehér-, Zaránd- és Küküllőmegyéknek stb. 1848-ban kidult helységeit, és lássa, felépítették-e a romok? az inségre jutott családok előbbi vagyonosságuknak ha nem is teljességbe, de bár jelentékeny mértékig állottak-e helyre? E helyett találni fogja az elrombolt birtokokat nagy részint idegen kezekben, kik azt nem valódi becsé, nem a birtoknak jövedelmező képessége szerint, hanem gúnyáron vásárolták meg a véginségből minden urbéri kárpótlás mellett is kiemelkedni nem tudott ivadékoktól.

Tekintsen szét Erdély földmívelésén. Alig találunk jelentékeny birtokot, mely a föld terjedelméhez és termőképességéhez arányban munka- és munkás erővel el volna látva. Tengődik a gazda, a rozsló dolgozó és kivált bővtermés idején dologra menni nem is akaró pénzes napszámosaival, néhány kedveltebb földjén; rongálja inkább, mint míveli azokat is; marhája elegendő nincs sem trágyázás, sem mívelés, sem fuvarozás végett. Birtokának nagyobb része a javítás és termő erő emelésének minden kísérletei nélkül felében vagy harmadában kaszáltatik, tengerivel míveltetik; szőlője részben, néhol az ötödik vedernek a tulajdonos számára beszolgáltatása mellett kinosztatik, évről évre rosszabbá, pusztábbá lesz.

És hol a töke, hol a magánosok, vagy vállalkozó társaságok, melyeknek a közgazdaság rendszerében nélkülözhetlen erejével a gazdasági terméket értékesíteni, azaz: igazi becsők és a reájok fordított pénz munka, és szorgalom aránya szerinti árat megkapni lehessen? Hangoztatja mindenki Erdélyben, hogy a gazda természetesen minél többet, minél tökéletesebbet; de gazdasági egyetünkön kezdve le a magánvállalkozókig senki sem teszi a végre semmit, hogy a természet szorgalmának jutalmát vegye az eladásban. Ha az ég termést ad, alászáll azok ára, nem a termés többségének a közepes meghaladásához mérve, hanem többszörözött csökkenési arányban. Ha terméketlen év van: a szegény pénztelen természet nép veszi és adja meg a termékek árát addig, míg pénze van; melyből ha kifogyott, éhen meghalhat, de még azon árt sem képes fizetni, a melyen például Pesten vagy Győrött jó években a gabonának ára áll. Példa erre a múlt év. Aratás után legdrágább volt a gabona, megindultak azután az adóexekutiók, a köznépi kifogyott pénzéből, és a gabonának ára szállani kezdett, nem azért mintha valahonnan külföldről hozták, vagy bármikből több lett volna eladó; és szállott mindig, habár a gabona szűkebb lett, a szerint, a mint a vásárló köznépi insége növekedett.

Néhány szeszgyárost kivéve, kik a bűn és fergetemnek egészség rontó italát olcsó természetkeinkből kifőzve, köznéppünkkel jó drágán felitatták, Erdély egy osztályánál sem hozott elé eddigelé jóllétet a mezei gazdaság, habár földje, éghajlata, népének hajlama, ősi szokásai, és pénzügyi állása ezen életmódot tették általánossá. Minden életmódok közt a mezőgazdaság legtöbb fáradságba kerül, és természetkei leginkább ki vannak téve az elemek romlásainak, a biztosító társulatok, melyek nem a gazdának vagyonát, hanem végeredményben többire alapítónak s igazgatónak kényelmes életmódját biztosítják, nagyon kevésbé képesek ezek ellenében a gazda jövedelmét, kinek költségei szünetet soha nem tartanak, állandólag fentartani. A múlt aratás és málé- (török-

búza) termés a közepesnél több sehol nem vala; mégis a gabona jelen ára, Erdély különböző vidékeit tekintve, dacára a hírlapok által valótanul kürtölt piaci ároknak, úgy áll, hogy a gazda, a fuvarbér és városi, piaci nagy vámok leszámítása után, mely utóbbiak körüli zsarolásokra senkinek semmi gondja, egy 16 kupás erdélyi véka tisztabúzából 50 kr-nál többet nem kap, vagy is alsó austria mérékben számítva a tisztabúza 2 ft 75 kr, a kétszeres 2 ft, a málé 1 ft 25 kr. Vessük össze ezeket a pesti vagy győri gabonaárokkal; szembe ezekkel vegyük fontolóra a legnagyobbára más országokból szekereni drága fuvarozással behozott bolti portékáknak, úgy az erdélyi mesteremberek készítményeinek oly roppant árát, minő Európában sehol; mely szerint például egy font kávé és két font nádméz majdnem egy hónapra, egy magyarka megvárása három hónapra, egy női topán másfél hónapra ad tisztabúza kenyert azon személynek, kitől a gazda venni kénytelen: és a ki mindezeket figyelmeztette, meg fog győződni az adó legnagyobb részével terhelt gazda jelen szomorú sorsáról, mely nemhogy javulna, hanem évről évre rosszabbá válik.

Sok, nagyon sok kell a végre, hogy ez jobbra forduljon; ezen sok közt nélkülözhetlenek a pénztökek, melyeket a gazda birtokaiba beruházhasson, a kézműipar emelkedhessék, a kereskedés pedig mindkét természetű osztály vagyonának értéket szerezzen.

Valamint a műipar és kereskedés csakis rögönözve felkapható tökékek által, melyek nyereség esetében ép oly rögtön visszafizethetők, felsegíthetők: úgy ellenkezőleg a gazdánál, bármely beruházott töke rögtön nem, hanem csak is évek alatt hajt mérsékelt hasznót; minél fogva a gazdaság, oly emelkedett században melletti tökékek, melyeket a kereskedés érdekei megtírnék, föl nem segíthető, és ha a gazda a tökének hamar és egészenben visszafizetésére szoríttatik, ezt termékeiből nem teljesítheti; s következőleg nemcsak a töke által előidézett igyekezet, hanem gazdaságának alapja is a bekövetkező adóssági per és licitatio következtében, melyen annak igaz értékét senki sem fogja megfizetni, összeomlik.

Az angolok azon kölcsönt, melynek tökéje a kamat évenkénti fizetése mellett alább nem száll, hanem állandóan terheli az adóst, holt kölcsönnek nevezik. Holt kölcsönrel, ha kevés kamattal lehetne is kapni, a gazdaságot előmozdítani nem lehet.

De jelen körülményeink közt még az olcsó vagyis mérsékelt kamatok mellett holt kölcsön is lehetetlen. 1848 előtt az alapítványi és közpénztárak tökéi Erdélyben öt és hat millió conv. forint közt állottak; időnkint fizettetett be ezekből egy-egy töke, tétetett új alapítvány, a szász nemzet, egy a közönségek pénztáraiba is gyűlt be kölcsön adható pénz; ezek szolgáltatott főként azon közhitelt, melyet a szorgalmas gazda elegendő hypotheka lekötésével 6% fizetése mellett igénybe vehetett. Jelenleg ezek tökéinek egy része urbéri papirokban, és nemzeti kölcsön kötelezvényekben áll; urbéri papirokkal fizettetett be a hátralék kamatok egy része is, mely tekintetben az alapítványok folyó kiadásaira nézve maig sincsenek tisztában. A mely töké a közpénztárakba urbéri papirokkal be nem fizetettek, remény sem lehet, hogy mostanság kész pénzzel befizetessenek. Következésképpen az alapítványi és közpénztárak pénzkölcsönzései megszűnnek.

A magánosoktól olcsó holt kölcsönök szintűgy lehetetlenek. Tekintsünk a közéletbe, soha az uzsora akkora nem volt, az uzsoráskodás oly általánosan nem divatozott Erdélyben, mint jelenleg. A tíz tizenkét % melletti kölcsön csak is jó barátok közt, különös szívességből foly; ki zálogba, vagy váltóra kölcsön venni kénytelen, legalább 40, sőt tudunk esetet, hogy 120% mellett kaphat fel. A legdivatosabb kölcsön, hogy vagy egy, az eladástól megmenekült urbéri papir tulajdonosától kölcsön veszen az adós, és váltót ad róla, egy vagy legfőlebb két évre szólót, mely szerint épp azon összeget kész pénzzel visszafizetni kötelezi magát. Azon váltópe-

rek, melyek jelenleg 105, 210, 1,050, vagy 2,100 forintól folynak, alkalmasint ily kikölcsönzött urbéri papirokból származtak, melyeket az adós eladván, a száz conv. forintért 70 osztár forintnál többet nem kapott. A szigorú adósságítörvények biztosítják a hitelezőt, ily családok után is, pénzének megkaphatása iránt, mely családokat az uzsoráskodásról vádper utján bebizonyítani sohasem sikerült. Idejéről, hogy a kevés töképénzesnek nincs is érdekében az olcsó és biztos kölcsön; mert ha pénzzel a jelenleg oly olcsó keleti urbéri vagy status-papirokat veszen, azok magas kamattal (70 ftja után 5 ftot) minden a magánkölcsönözésekkel járó szokott bajok nélkül kényelmesen megkapja. És semmi hitelintézet nincs, mely a megszorult birtokoson, bármely hypothéka lekötése mellett segítsen. A nemzeti banknak kihíresztelt kölcsönei, tudjuk, hogy a papíron maradtak. Boldog Erdélyben, a ki bármely nyomorult gazdasága mellett is nem kölcsönöz; jaj annak, ki a legalaposabb számításokkal előmenetelét kölcsön pénzzel kívánja eszközölni.

Egyedül az évdíjak melletti törlesztéssel adott kölcsön képes a gazdát felsegíteni, melyet épp egy évenkénti részletekben fizet vissza, a mint az gazdaságába beruháztatván, jövedelmét rendre emelte.

Ily nyomasztó magánpénzügyi és közgazdasági körülményeink közt villant fel azon tudósítás, hogy a felség által a magyarországi földhitelintézet elfogadtatván, alapszabályai megerősítettek.

A szeptember 23-ki „Pesti Napló” olvasva, azt véltük, hogy kölcsöneit Erdélyre is ki fogja terjeszteni, kivált miután alapítóinak sorában erdélyi nagyjaink közül több neveket olvastunk. Hittük, hogy azon törlesztés mellett adandó tökékek, melyek után például, ha 6½ %-at fizetünk évenként, 34½ év múlva, ha ezer ft után 260 ftot az első évben, s az után évenként 12 ftal kevesebbet, 5 év múlva; ha ezer ft után 160 forintot fizetünk az első évben, s az után évenként 6 ftal kevesebbet, tíz év múlva adósságunk le lesz törlesztve; oly sok rombolás, szenvedések, nélkülözések és inség után földbirtokosainknak egy újabb jobb kort fognak nyitni, melyet gazdag szintűgy, mint szegény, minden nemzetiségre és politikai színezetre való tekintet nélkül fel fog használni.

De az alapszabályok megolvasása után hamar eloszoltak reményeink.

A szabályok 3-dik és 4-dik §-ai magyarországi birtokra szorítták a kölcsön adhatást. Jól tudjuk, hogy a kormány kétségbe vonja Erdélynek az 1848-ki törvényen alapuló egységét Magyarországgal; bajosan fogjuk tehát ezen a kormány ellenőrködése alatt álló intézettel az erdélyi birtokot magyarországnak elismertetni.

Tisztább ennél a 13-dik § azon rendelete, mely a földhitelintézeti közgyűlésre megjelenő képviselőknek a hitelintézet adóssági választatása végett alakítandó kerületeket és választási módot a magyar királyi udvari kancellária helybehagyásával határozza megállíttatni. Nincs ezen szabályokban egyetlen szó az erdélyi kancelláriáról, vagy az erdélyi adósok kerületeinek, kinek jóváhagyása utáni megállításáról.

A 63-dik és 67-dik §-ok ismét csak is a magyar kir. udv. kancellária helybehagyásáról szólnak.

Legtisztább azonban az alapszabályok 68-ik §-a, jelesen az, hogy a földhitelintézettől kölcsönt nyert adós köteles magát tiszta kitételekkel alávétetni az 1837-ki 20-dik, és 1840-ki 11-dik törvényekkel, melyek Magyarországon az adóssági-szabályokat pererek szabályozták, és az intézet részéről választandó bármely bíróságnak; egyszersmind felebbezésről, felfolyamodásról, és semmiségi panaszról s minden perorvoslatról lemondván. Az országbírói értekezlet hazai törvényeinket és törvényes elveinket a Felső és országgyűlés közegyetértésével Magyarországon visszaállította; Erdélyben a sok különböző nézeteknek, vitatkozásoknak, habozásoknak, és akkor, mikor ideje lett volna, az üdvös vélemény legfelsőbb helyre föl nem terjesztésének a lett a kö-

vetkezése, hogy az országbírói értekezletben elfogadott elveknek Erdélyre kiterjesztése elmaradt, és a multunkkal, magánjogi igazsággal, ősi szokásainkkal, hazai institúcióinkkal annyira ellenkező osztrák törvények rendeltettek ítélőszékeink számára sinor-mértékül. Erdélyi hypotheka tekintetében tehát senki magát az 1837-ki és 1840-ki adósságitörvényeknek érvényesen alá nem vehetti; az osztrák törvények szerinti föllebezésről, folyamodásról, perorvoslatokról hiában fog lemondani, más bíróságnak hiában veti alá magát. Ily kötelezvényt az igazgatóság el sem fogadhat, miután előre tudja, hogy sem az erdélyi egyes bírák, sem a többiek azok alapján az ügyet fölvenni, tárgyalni, megítélni és elégtételbe vétetni nem fogják, hanem követendik az osztrák adósságitörvényeket és perfolymat; alkalmazható esetben a behozott Vergleichs-Verfahrennel egyetemben mindaddig, míg valaha hazai törvényeink nálunk is visszaállítatnak, a felség és országgyűlés helybehagyását megnyert országbírói értekezlet munkája Erdélyre is kiterjesztetik, melynek magánjogi és perfolymai elvei oly rokonok a magyarországiakkal, s oly szemközt ellenkeznek az osztrák magánjogi, perlekedési és büntügyi elvekkel.

Olvassuk végig a földhitelintézet alapszabályait, és ne ringassuk magunkat hiu reményekben, az egyetlen garast erdélyi földbirtokra kölesön nem adhat.

Mi módon segítsünk, mert nyomasztó állapotunk rögtön segítyt igényel?

Talán egy Erdélyre nézve kérendő külön hitelintézettel, az 1844-ki és 1851-diki példák alapján? Ez most lehetetlen, miről közelebbi ciklkünkben.

Kolozsvár, october 30-án 1862.

(D) Az országos gazdasági-egylet jövő hó 4-én tartandja nagy gyűlését és több gyűlése nem lesz aztán, mielőtt Pesten a földhitelintézet szintén megtartja nagy gyűlését.

Erdély földbirtokosaira nézve bizonyonnyal egyik életkérdés, hogy a magyar hitelintézet jótékonyasága reánk is kiterjedjen; erről azonban, a mint tisztelt publicistánk fenebbi cikkében eléggé fejtegette, nem volt gondoskodva amaz intézet megalapításánál.

Midőn amaz intézetet ő Felsége jóváhagyta, Erdélyben mindenki azt hitte, hogy miután ez ország mindenestbe a magyar királyság kiegészítő része és legnagyobb részben éppen magyar földbirtok, egy magyar földhitelintézet nem is lehet, melybe Erdély beérte ne legyen. Azonban az intézet szabályaiból látszik, hogy a mig az unio-törvény végrehajtva nem lesz, a mig e két terület két kezecellára, sőt két külön váltótörvény alatt áll, addig a földhitelintézet már szabályainál fogva sincs reánk kiterjesztve.

Többen azt hitték, ezelszerű lesz, ha minél több erdélyi birtokos tagja lesz a hitelintézetnek, mert egy erős votuma leendő ott Erdélynek, az könnyebben és tetteleg ki fog Erdélyre is terjesztetni. Mások azt hiték, az unio, törvény levén, amaz intézet csak is közös lehet.

Hasztalan feltevések. Két külön országga vagyunk tetteleg szétszakaszva. Évek telhetnek, míg sorsunk végtépp

elhatározódik, és az alatt hitelintézetek hiányában elbuknak birtokosaink. Im csak az idén két nagy uradalom árvereztetik s hány áll adóssági zavarban, habár értéke a kölesön általi leltörlesztés feltételeit jól megbírná?

Erdély activ részvételt illetőleg is szükséges volna, hogy addig is mig az 1848-iki cikkek revisiója megtörténne s tudnók véglegesen hányadán állunk az unioval? A földhitelintézet ki- vagy ki nem terjesztetésével tisztába jöjjünk, mert igen természetes, hogy activ állású birtokosaink s töképezéseink számosabban állanak be a földhitelintézet részvényesei közé, mihelyt tudnák, hogy az ki van terjesztve Erdélyre is.

Ennél fogva nézetünk szerint, mit hazánk egy pár régi tekintélye böles tanácsának igénybevétele folytán állapíthatunk meg, az erdélyi gazdasági-egylet teendője most, a magyar földhitelintézet nagy gyűlését atyafiságosan megvárni, hogy Erdélyt az ezen intézetben leendő egy activ, mint passiv részvételre nézve fogadja magához, s szabályait aképp módosítani sziveskedjék. És hogy ha Erdély kérése ottan atyafiságos készséggel találkozik, intézkedik amaz intézet nagy gyűlése egy ő Felségéhez a véget teendő folyamodás iránt, hogy pótszabályok által Erdély is azon intézet hatáskörébe bekebeleztesse. Az erdélyi gazdasági-egyletnek szintén ugy kellene intézkedni, hogy ha a magyar földhitelintézettől kedvező választ nyert, folyamodását rögtön, és pedig ha egy küldöttség által, mely a földhitelintézetnek talán szintén kinevezendő küldöttségével egyetértve tenné meg ő Felségéhez aziránt, hogy a magyar földhitelintézetet Erdélyre is kiterjesztetni méltóztassék.

Mintán a legközelebbi világkiállítás alkalmával kintt, hogy a magyar királyság Európa egyik legjobb termelő országa; mintán Erdély buzája a világon a legjobbnak találtatott: lehetetlennek látszik, hogy az uralkodó fölség vizsautasítson egy oly kérvényt, melynek teljesítése az agricultura fejlesztésének mulatlan feltétele, és így a monarchia legkittünőbb erejének kifejtése. Erdély külön földhitelintézetet állítani vagy képtelen, vagy oly megerősítésre kerülne az, mely éppen a földbirtok még most activ állása részére hozna kilábolhatatlan terheket. Nagy érdemű hazánk fia Gál János ur, reméljük jövő cikkében ezt indokolva megmutatandja. Mi e kérdés részletes tárgyalása alul az ő szakavatott hozzájárulása által felvayunk mentve. Itt csak annyit kívántunk megemlíteni, hogy a szempillantás itt van, melyben e kérdés körül föl kell lépni és tisztába hozni, ha Erdély boldogulhat-e a földhitelintézet által, vagy pedig reményeinek e véghorgonyát is el kell talán nagy időre vesztetnie?

A magyar kérdéshez.

Régóta hallgat megint az irás azon módokról, melyek döntőbb körökben vitatás alatt forogtak a magyarországi provisorium megszüntetésére nézve, és részünkről, ha az állam-miniszter urnak ez ügyben tett legutóbbi nyilatkozatát megfontoljuk, azt hisszük, hogy ezen férfi acrája alatt e kérdés nem is veend igen nagy lendületet. A mint azonban az „I. T.“ írja, most ujra egy terv van szőnyegen. E tervről így ír ezen lap:

„Ugy hiszem, létezik édes hazánk ügyeinek kiegyenlítésére oly combinatio, mely ha sikerül — és adja a Mindenható, hogy sikerüljön! — akkor csakugyan — magamnak is

legnagyobb örömemre — még 1863-nak vége előtt ujonalkított megyei bizottmányokat és csakhamar új választások mellett egybehivandó országgyűlést látunk.

Ismétlem, hogy csak figyelemreméltó magán politikai körök híreinek akarok viszhangozója lenni.

Oly férfiak, kik a haza előtt köztiszteltetben állnak, s kik részben még fel sínesenek mentve tavaly viselt méltóságuktól, nem állalják nyíltan bevallani, hogy a provisorium behozatalakor emlegetett és czélzott kijózanítás és biggadt mérsékeltég már is el volna érve országserzte, s ha vannak akár hírlapok, akár magánosok, kik ezt még könnyen megfogható okokból tagadják, ezt csakis nagyon mulékony „álszemérem“ nek nevezhetjük, mely egy szerencsés perczben s böles modorban teendő legfelsőbb kezdeményezés első híre oly gyorsasággal foszlanék széjjel, mint a tavaszi gyöngye hólepel a már erősebb napsugarak alatt.

A sokak által helyesnek tartott, s esetlegesen erélyes gyorsasággal keresztül viendő tervezet tehát abból állana, hogy a részben föl sem mentett, részben visszahelyezendő, a hol pedig okvetlenül szükséges volna, országserzte tisztelt férfiakból ujonan kinevezendő főispányok, megelőző együttes tanácskozások után, teljesen összhangzó, erélyes és gyors eljárással akképp fognának a megyei bizottmányok újjaalakításához, hogy alkotmányos főispáni jogaik lelkiismeretes és valódi felhasználásán kívül, személyesen öröködnének a fölött, hogy a megyék bizottmányait ne egy-két szájhős, és ezeknek terrorizáló uszályhordók vagy lekötöztetettjeik alakítsák össze, mint 61-ben elég helyen történt, hanem valóságilag az összes megyei népség legyen a biggadt mérséklettel, igazságos és részrehajlatlan függetlenséggel választandó bizottmányban képviselve.

Mindezen kezdeteket természetesen a katonai törvény székek megszüntetése előzné meg, ellenben a közigazgatást egyelőre a mostani megyei tisztikar vinné, s az új megyei bizottmányoknak első teendőjük az leendő, hogy nyilatkozzanak (gondolom, a szokott megyei feliratok alakjában) s formulázzák ohajukat a haza ügyeinek dynastice-alkotmányos elintézése iránt s ne ingerkedjenek abban való versenyzéssel, ki tudna, minden hazai szokás ellenére, minél több, nem csak külföldi alattvalót, hanem még csak nem is Magyarországon született embereket is bizottmányi tagokká megválasztani.

Mihelyt ezen első nyilatkozatok úgy ütnek ki, a mint a haza valódi érdeke s az uralkodó és nemzet közt kölesönösen helyreállítandó bizalom kívánja: a tisztikar szabad választása, a helytartótanács alkotmányos hatáskörének vizsgálata, a követválasztás s végre az országgyűlés haladéknélküli bekövetkezésének. Már pedig a haza ohajásainak netovábbja egyelőre az, hogy ismét törvényes országgyűlést lásson. A többit aztán honatyáink böleseségére, s a felséges uralkodót megzállandó s minden rossz tanács ellen megedzeudó isteni gondviselésre bizzuk.

Bécsi dolgok.

A Reichsrath kezdett figyelmet gerjeszteti maga iránt, miután az engedélyezett alkotmányos tér védelmében is, a ministerium követelése miatt kezd összeütközésbe jöni egy a kormányval, mint a felsőházzal, és saját nagytekintélyt elnökével.

Közelebből a pénzügyi kérdések adtak okot ezen érülésre, melyből vajha kiábrándulás ne válnék.

Ausztria hirbedett egykori ministerének báró Bachnak szellemé kopogtatott a reichsrath ajtójánál, mert ugyanis a bárónak, ki ma római követ, 20,000 ft fizetési pótlékát akarja az alsóház a budgetből kitörölni, mit a ministerium védelmez; és ez az összeütközés kovásza, mely magát nagy elvkérdéssé nöheti ki. Talán a római követ nevével össze-

TÁRCZA.

AZ

ÉSZAKI FÉNY.

(Folytatás.)

A leány elpirult s pirulását palástolando, kibontakozott Gábor karjaiból s virágokat kezdett szaglatni az ösvény szeléről. Gábornak is szintén jól esett a rövid elszakadás, mert az előbbi perczben Izidora karjai nagyon is kezdék szívét égetni.

A mint a hölgy zavarát csillapulni érezte, a letépett virágokkal megint Gáborhoz siet, s csöndesen haladva előre az ösvényen kezdetek a virágok tulajdonairól értekezni.

— Talán e róza is él — szölt Gábor — s a hervadás az ő halála, talán fáj neki, midőn leszakítják s el kell szakadnia anyafájától, s virág testvéreitől. Látta Izidora valaha a görösvényt a vízöspet? Mennyi élet van azon élettelennek hitt nedvényben. A természetben minden él. Láttam egykor a görösvényt át a rózsalevél halálakását. Egy kis szünetet szakítottuk le virágának, a görösö milliószor adta vissza annak nagyságát. Nézzem a mint ama finom és láthatlan ideg-szálak vonultak, konesorodtak össze, mint elvagdalt test idegei; láttam a mint a virág levélke széle halványult és hervadt, a létel nedve oszlott ki belőle, talán az ő láthatlan s saját természetűl vérsümpjei, melyek a napsugartól segített bájoló tiszt kölesűzék virágjának. Nézzem volna órákon, na-

pokon át, míg a kis virágsegélyke átváltozandott azon sárgult s kiszáradott virágavarrá, melyben a létezésnek többé semmi nyoma sem látszik, mely már a virágok halála! Sokat okoskodhatnak a természetűdösök, de emberi ész az Isten művét soha meg nem fejtheti.

— Mondja tovább, beszéljen, szölt némi elragadtatással Izidora, és Gábor karjait öntindatlanul szorította remegő karjaival, mialatt tisztá kék szeméi angyalias figyelemmel csüngöttek az ifju ajkain.

— Mondjam tovább? — szölt a szív szenvedélyének mind inkább növekvő befolyása alatt Gábor — ugy hiszem, hogy az élet a rokonrészek összefüggéséből áll, a halál ez összefüggő részek szétszakadozása; s ha ez igazság áll az egyéni életben, áll a társadalomban is. Mindnyájau összeköttetésben állunk a közös szeretet által, de van még ennél is szorosabb kötelék Izidora — a szerelem. Két szívnek egy lelki idegrendszere, mely szellemi sugárzatok által egymással összefonódik, s melyet ha eltérnek egymástól, az értelemnek nincs többé élete, csak a halál vagy fásultság következik nyomaiba!

E beszélgetés alatt már csaknem az ősi sirig haladtak elő az ösvényen. Izidora mintegy álmaiból ébredve, feltűnő zavarral szölt:

— Térjünk vissza, atyám tán nem is tudja hol vagyunk.

— Nagysádnak tán itt van ténitő karikája. A minap is innen láttam visszaszaladni?

— Igen! itt a fásor árnya gyértől, s a nap... vagy na hisz lehaladt.

— Igen kedves Izidora, a nap égető fénye nem sürget arra, hogy a fák árnyait

keressük. A természet jött segítségemre. Menjünk tovább. Im ott közös elődünk sirja!

— Engem ott mindig bus emlékezetek lepnek meg! szölt a lány. Tehát csak egy föltét alatt megyek. Ne álljunk meg Osváld sirjánál, ma ne álljunk meg ott!

A mint a sirhoz közeledtek, Izidora mind zavartabb lett. Hirtelen kibontakozott Gábor karjai közül s szöla:

— Látja amott a távolban, egy esigadomb! Fussunk versenyt addig.

— Mit akar megkísérteni Izidora? Hábár nem vettem részt a győri hadjáratban, de csakugyan sokat szaladtam már életemben a havasi pillék után, s gyakorolt vagyok a futásban.

E közben már csaknem a sirnál voltak. Izidora szaladni akart, Gábor nem boesátá karjai közül, sőt lépteit csöndesíté s kedves meglepetéssel tekintte az ősi sir felé.

Mekkora változás volt ott pár hét óta? A sarcophag egész környéke ki volt díszítve, s körül állt a legválasztékosabb virágcsopordozatokkal.

— Ha tán ez Izidora műve? gondolá Gábor, ha tán az én megjelénemem vontá ide az ő figyelmét? Izidora ez alatt szinte vontá Gábort maga után, ki is vitte, hogy a sir előtt a lehető legsebesebben haladtak el. A nevelőnő azonban lassan üdöngve utánuk hátra maradt, s a sarcophag rácsaira könyökölve kezdte Izidora után kiáltozni:

— Nő jöjjön, jöjjön! — szöla — megmondám, hogyha rá nem bírhatja atyját a rácsok megigazitására, minden elpusztul itt. Ott van la. Legsebbe lihomait lekuszálták.

— Liliomaimat? szölt visszatérve, nagy megütöközéssel Izidora.

— Pedig itt nincs semmi állatnyom, jegyzé meg madame Rossi Cordula. Megmondottam, hogy az a vén részeses kertész borszt áll, miért vette el mesterségét?

— Menjünk tovább, szölt Izidora Gáborhoz, ki a virágcsopordozatok szemléletébe látszott elmerülve lenni, habár lelkében egészen új eszmék s remények virágcsopordozatát érezte.

— Nő miért pirult ugy el — szölt Cordula — az nem szégyen kedvesem, nem csak egy rokon, de idegen előtt sem, ha őt saját kezzeink által ültetett s ápoltt virágokkal gyönyörködöttél, s hol lehet inkább becsülni egy hölgy gyöngéd szorgalmát, mint becsületben élt őse porai felett?

Nemde uram! Izidora igen jól tette, hogy ez elfeledt sirt, mint méltányos unoka, ily szépen kiemelte addigi elhagyottságából? mert az csakugyan igaz, hogy a kertnek éppen e pontjára volt ekkor a legkevesebb figyelem fordítva, habár Zováthy Rináld ur bülszke szokott lenni őseire?

— A madame még mind haragszik atyáma, hogy ma a rákkal megboszantá, azért kel ki ugy követelt elmulasztása ellen, pedig atyámnak mindig gondja volt az ősi síremlékre — szölt Izidora — más iránt kívánván adni a beszélgetésnek.

— Ne térjen ki kedves Izidora a dicséret elől, melyet kegyeletes fáradságáért mindnyájunktól megérdemel s tölem is, ki szintén a Zováthy családból származtam. Boldog halott, kinek sirját ily szép kezek viragozzák fel. Miért nem pihenek én ama sarcophag alatt? szölt Gábor érzellemmel.

(Folytatjuk.)

kapcsolt ezen kérdés juttatá eszébe a jó bécsieknek a reactio remét, mely Európa szerte emelni kezdé fel fejét.

Ezen 20,000 forint kérdés bátramögött többen látják már ama remét, s a bécsi journalistika oly izgatott hangot vett, melyet időjelenségnek kell tekintenünk. És midőn ez izgatottságban előljárnak a centralista lapok, még azon gyanu is kezd kelni bennünk, vajlon nem azért kezdnek-e kitörni, hogy más lapok még tovább menjenek s valóban feljogosítsák a reactiót?

No de nem gyanusítunk, hanem itt adjuk összevissza a bécsi lapok nyilatkozatait:

„A reactio közeledik!” ez az általános kilátás írja a „Morgenpost.” A szabadság tanácsosai csak egy tanácsot tudnak adni: a félelmet. „Az istenért, fogadjátok el a saját-törvényt, bár legszigorubb alakjában, hogy legalább új törvényetek legyen — ha egyéb jó sincs rajta, mint az, hogy új — ha majd a reactio órája itt! A szabadság kedvéért értsetek egyet az urak házával, fogadjátok el a szabadság kedvéért minden szabadságellenes végzését, s ne ingereljétek a minisztereket tulságos ellenszegülések által — nehogy a reactio rajtokat tüssön. Legyetek minél kevésbé szabad-elműek, nehogy végképp elítálassatok a szabadelvűsöktől. Legyetek inkább egy kissé öngyilkosok, csak hogy ne kelljen a reactio-adta ballálal kimulnotok! Féljétek a hogy tudtok!” Ime ilyenek a tanácsok — ugymond a „Morgenpost” — melyeket még a képviselők is hallunk, kiket a nép azért küldött a Reichsrathba, hogy alkotmányát megalapítsák s fölépítsék.

„Ugyan mi történt hát — kérde a nevezett lap — hogy mi, alig hogy megszabadulván az egyik tizenkét éves reactiotól, már megint egy másik reactio martalékaivá legyünk? Vajlon szabadságunkkal visszaélve veszítettük el oly hamar hitelünket? Átléptük-e az elébe szabott határokat? elérhetlen czélok felé nyultunk-e bitor kézzel? Bármint vélekedjék is az ember az osztrák szabadságról, meg kell neki adnia a szerénység érenyét, kivált a mint ez eddig a Reichsrath képviselőházában a legtüketesebben nyilvánult. S ha csakugyan igaz, a mit egy kormánybelről mondanak, hogy a pénzügyi választmányban, midőn bizonyos kiadási tételre nézve nagy ellenszegülés mutatkozott, ingerülten és csodálkozva egy szólott volna: „Ugy veszem észre, az urak ellenzéket akarnak a kormány ellen csinálni”, ha azon állam-férfi csakugyan így szól, ezzel éppen népképviselőink fenedsért érenyéről tett legfényesebb tanúságot.

„Vagy hát — kérde tovább a „Morgenpost” — csak kisegítőül fogadták a szabadságot bizonyos szükség idején, s midőn azt hiszik, hogy ez idő elmúlt, ismét félretehették? A mi két évvel ezelőtt mulhatlan szükségnek látszott, ma már nem az? — De mi történt hát, a mi ellenségül kelhet föl a még bölcsebben fekvő szabadság ellen? Aspromontán elfogtak valakit, a ki veszélyesnek látszott, s ez most nagy beteg; Párisban a „Moniteur” egy új miniszter kinevezését jelentette; Berlinben pedig bizonyos alkotmányos kényuralom kapott lábra s néhány lapot koboziak el. Ezek volrának-e tehát az események és okok, melyek mulhatlanul reánk hozták a reactiót? Oly áruczik a reactio, melyet, mivel más országokban nagy a kelendőse, hozzánk is behoznak? Ugy hát a szabadság is csak bizonyos behozott portára volt, nem pedig a minék magát vallotta, saját földünk terménye, önkényes elhatározás önálló műve.” folytatja a „Morgenpost”:

„Nem értjük, hogy Schmerling ur, ki különben oly érzékeny, midőn alkotmányos tekintélyét kell megővni, a közvélemény ezen áramlását meg nem érezte, s föl nem ugrott a miniszteri padról, körülbelül így szólván a képviselőkhez: Arról beszélnek, hogy a reactio fenyeget; mi mint az osztrák alkotmányos császár ő Felségének miniszterei, e beszédek, mint legnagyobb sértést visszautasítjuk. Azt, hogy helyeinken ülünk, tekintsek önök bizonyosággal, hogy a szabadságot Ausztriában komolyan vesszük. Tanácskozzanak önök szabadon, határozzanak szabadon, járjanak el lelkiismeretük és meggyőződésük szerint, midőn valamit elutasítanak vagy elfogadnak: de semminemű félelem ne indítsa önöket valami oly végzésre, mely igaz meggyőződésükkel össze nem fér.

„Azt hisszük, hogy ha a miniszteri padról ily nyilatkozat történik, ez mind a képviselőket, mind a közvéleményt jobban megnyugtatta és megnyerte volna azon nyilatkozatnál, melyet az államminiszter ur jónak látott csakugyan megtenni.” (Mi várhatunk).

Az „Ostdeutsche Post” is teli van aggodalommal. „Most — írja e lap — nem valami paragrafusi vita forog fenn, hanem az alkotmány legvalószínűbb joga, melynélfogva a költségvetésből kifizülhet az oly kiadásokat, melyeket nem talál igazolhatóknak.

„A képviselőház és kormány közt szakasztott azon jogi kérdés merült fel, mely Poroszországban az alsóház minden pártbeli tagjait azon egyhangu határozatra bírta, hogy inkább hazaküldetik magukat, de jogukból egy házszályt sem engednek. Hogy Poroszországban néhány millió tallérról, Ausztriában pedig csak 26,000 fról van szó, nem változtatja meg a dolgot.

„A Reichsrath képviselőháza a római követ fizetési pótlékát (20,000 frt) s a frankfurti katonai képviselőjeit (6000 frt) kitérte a költségvetésből; az urak háza ellenben ismét visszahelyezte. Erre a képviselőház újabb határozattal megerősítette előbbi határozatát.

„Mit fog a ministerium tenni az urak és képviselők házában ezen eltérő szavazata mellett? — Nem hishetjük, hogy Schmerling urnak kedve legyen Bismark nyomaiba lépni! *) S mi különbség volna közöttük, ha Bécsben is, mint Berlinben, azon elvet állítanak fel, hogy valamely kiadási tétel megtagadásához mind a két ház szavazata megkívánatik, ha pedig az egyik ház az illető tételt jóváhagyja, a másik megtagadó szavazatától a napi rendre kell térni.

*) Giskra ur közlénye, a centralista „Maehr. Corr.” már Hartig grófot a porosz Klist Retzowhoz, Schmerling urat pedig Bismarkhoz hasonlítja.

„Ha a parlamentet nem akarják merő komédiává tenni, a ministeriumnak a képviselőház szavazatát kell elfogadnia. „Mégis — elég szomorú folytatja e lap — a ministeriumnak részint határozatlan, részint kértelmit magaviselete a képviselők közt azon gyanu gerjesztette, hogy a kormány csakugyan a porosz példát készül követni, s azon ürügy alatt, hogy a két ház meg nem egyezhetett egymással, a pénzügyi törvényt ostromolni s a megtagadott összeget maga szándékszik maga részére jóváhagyni!”

Megemlíti továbbá a nevezett lap, hogy még Napoleon császár is hódolt a törvényhozó test szavazatának, midőn tavaly Montauban tábornok dotációját visszavonta, s mi a francia törvényhozó test a februári alkotmány Reichsrathjához képest, mely „függetlenebb állást igényelhet!”

Az „Ostdeutsche Post” ezikke végre így ír:

„Ha az államminiszter ur füle nem siketült meg független és becsületös barátai szava iránt, ugy hallgasson jóakaratu komoly szavakra. A februári alkotmány hívei között a bizalmatlanság és roszkedvűség szelleme lengedez, mely nemcsak a ministerium, hanem maga az alkotmány tekintélyének is ártalmas.”

A „Presse” pedig így szól a „D. Ztg.”-hoz:

„Tudhatná a félhivatalos lap, hogy phrasisaival nem leplezheti többé azon politika meddőségét, melynek védekezésére van hivatva.”

Az „Ország” pedig ezt jegyzi meg a bécsi lapok ezen nyilatkozataira:

„Igazán komikus látvány, ha oly szomorú nem volna! Centralista ellenfeleink félnek, hogy a kormány majd iránybanban is alkalmazni találja ugyanazt, a mit a magyar korona tartományaira nézve a kormánytól ők magok oly mohón sürgetnek: a törvényesség mellözését!”

KÜLÖNFÉLÉK.

— Bécsből, oct. 28-ról távirják: Ő csász. kir. Apostoli Felsége a földbelintézet küldöttségét az ndvari főkanclerlár jelenlétében ma dében fogadta. A küldöttség tagjai voltak: Nádasdy Lipót, Andrássy György, Zichy Kamil, Waldstein, Szécheny Antal grófok, Bohus, Karacsony és Radvánszky. Nádasdy mondott köszönő beszédet. Ő Felsége magyarul így válaszolt: „Valódi megelégedéssel fogadom önök köszönetét. A magyar földbelintézet felállítását, mely után az ország annyira soványgott s melytől önök az ország anyagi érdekeinek felvirágzását várják, szívesen engedtem meg, mert nekem is szívesen fekszik az ország jóléte. Óhajtaim azonban csak akkor fognak tökéletesen teljesedésbe menni, ha Magyarországot nemcsak anyagi, hanem egyéb tekintetben is kielégítve látom. Ennek lehetősége egyrészt önöktől is függ, főképp pedig honfitársainak tevékeny közreműködésétől. Terjeszszék önök e szavamat hazájukban, mely az Istentől rám bízott országok sorában történelmi múltja, jelenje s jövője által szívemhez oly közel áll.

— Az erdélyi országgyűlést illető választási rend kérdése — írja a „P. Lloyd” — bécsi levelezője — mind inkább előtérbe lép, s mint hogy ideiglenes ostromálárol van szó, a választási rend szellemére, a leendő országgyűlés szerkezetének mikénti létesítésére nézve igen fontos a census kérdése. Midőn a múlt évben az erdélyi országgyűlés összehívásáról volt szó, akkor a személyes kereseti adó kizárásával a nyolcz forint direct adó vétetett alapul. Most ugyanazon census vétetnék alapul, de azon lényeges különbséggel, hogy a választási jog gyakorlatánál a személyes kereseti adó is színtyü érvényesül tekintetbe fogva vétetni. Igen lényeges változást idéz ez elő, mert a személyes kereseti adó rovására, minden nem a különbség nélkül beleesnek mindazok az országban lakó egyének, a kik a tizenhat évet elérték. Ezen adónem egészen a főadó jellemével bír. Ha csak nem köldnőlásból él, a szegényebb is színtyü fizeti azt, mint a gazdag, csak hogy különböző arányban. Az eredmény tehát a lesz, hogy a választásnál számos kis birtokú egyének fognak részt venni, a kik különben a régebbi census szerint nem vehettek volna részt. Ily módon a választásnál népelemek vonának be, a melyek jelentékeny befolyást fognak gyakorolni a választások eredményére és magának az országgyűlés megalakításának jellemére. Azonban, mint tudva van, a személyes kereseti adó, mint főadó, a tudomány foruma előtt nem méltányolható.

— A lapok azon gyászhirot hozták, hogy a szép szellemű, sokat szenvedett honleány, gróf Teleky Blanka oct. 24-én Párisban meghalt. Áldás nemes hamvaira!

— Az Erdély és Moldva, valamint Erdély és Havasalföld közti határokon a marhákra nézve a vesztégarlat 21 napra emeltetett, mintán a marhavész ujabban nagy erővel tört ki.

— A Maros-Vásárhelyt rendezett terménykiállításnál jutalomra érdemesítettek között a díjazás oct. 20-án tartatott meg. Bár a programmba nem volt foglalva, a bizottmány a kiállított olajféményekért is jutalmat határozott, mi Kővári Endrének jutott.

— Aradon légszuszvillagítást terveznek, miután az illetők egy belgatársulattal már meg is kezdték az alkudozást.

— Velencében igen nagy benyomást okozott tizen-nyolcz legelőkelőbb izgatónak befogatása, kik a dr. Techio által vezérelt turini egyletté összeköttetésben állottak volna.

— Gróf Szapáry Gyula Taksonyban népiskolát alapított. Nemes eszmékedés jele, követendő szép példa.

— A Pesten létező magánnevelő intézetek száma az új tanév megnyitásával oct. havában tizenhatal szaporodott.

— Dietze Sándor hazánkban mulató német akadémista, ki a magyar nyelvnek a német irodalom terén ismertetését végezt e nyelvet hazánkban pár év óta tekintélyes megbízás folytán tanulmányozza, s ekkor már Vörsmarti, Petőfi, Arany, Dózsa több költeményeit nagy sikerrel fordítá németre, közelebből végezte be Madách elassikus művének az „Ember tragoediájá”-nak fordítását; a

fordítás sikerére elég annyit mondanunk, hogy éleseméleti agg itésünk Brassai véleménye szerint a fordítás jobb az eredetinel; a mennyiben az ezen munka körében eszmék kifejezésére a német nyelv gazdagabb.

POLITIKAI HIREK.

ANGOLORSZÁG. London, oct. 27. A „Times” túrélmileg megmutatja, hogy Otto görög király eltávolítása igazolt. Görögország már maga választhatja kormányát; a be nem avatkozás elve köllőleg tiszteltetni fog. A görög választását Európa jóváhagyandja; területnagyságát reménylik valószínűsége jómagukviselésétől függ; mert Európa bármely nyugtalanítása akadályul fogna szolgálni nagybodásuknak. A „Daily News” is rokonszenven nyilatkozik a görög forradalomról. Az angol hajóhad jelenléte kezeskedik a be nem avatkozás tiszteletben tartásáért.

FRANCZIAORSZÁG. Páris, oct. 25. Az „Esprit public” írja: Tudva van, hogy Thouvenel ur nem felett volt Durando körjegyzékére; tegnapelőtt tehát ministertanács volt, melyben az iradó válasz Drouin de Lhuys javaslatát megállítattat. Értelme ugyanaz, a mi az oct. 18-i köriraté. Hivatkozás történik benne a majus 20-i levélre, és ki van mondva, hogy Rómában újabb lépések fognak tétetni a kiegyenlítésre. Rómából jött magánlevelek igazolják, hogy Merode ur rövid időn elhagyja Rómát, és így nem fogja többé gátolhatni a kiengesztelési kísérleteket, melyek a szent széknél újból tétetni fognak.

A „Köln. Ztg.”-nak írják: Persigny grófnak fontos értekezlete volt a császárral. A belügyminiszter kiöntötte szívét császári barátja előtt és eléje terjesztette, hogy az általa jelenleg követett politika a legnagyobb veszélyt hozza a dynastiára. Ez alkalommal oly tárgyak és személyekről is volt szó, melyeket nyilvánosság elő hozni nem lehet. A császár meghallgatta a gróft, anélkül, hogy egyetlen szót is felelt volna. Két nap múlva, vadászat közben így szólt III. Napoleon, miniszteréhez: „Kedves Persigny! komolyan gondolkodtam a felett, mit ön nekem mondott. Ön sokkal nagyobb nyugalommal beszélt mint rendesen szokott, s szavai azért mélyebb hatást is eszközöltek. Nem fogom feledni, legyen meggyőződve, a miket nekem mondott.” Ez esemény, melynek hitelességeért a levelező kezeskedik, a szabadelvű párt reményeit ismét felelesztette. Azt állítják, hogy Drouyn ur azt követeli, hogy Persigny ur többé ne avatkozzék a külpolitikába.

Másfelől az a hír is makacsul tartja magát, hogy Drouin de Lhuys lépéseket akar tenni a bécsi kabinetnél Velence átengedése iránt (?). A Drouin de Lhuys kinevezetése előtti és utáni állapot annyiban hasonlít egymáshoz, hogy sem akkor, sem most nem találta magát kielégítve egy párt is. Kétségtelen ugyanis, hogy az asszonyi és pápi befolyás az udvarnál nem bír áthatolni az utjában álló akadályokon. A világi hatalom mellett rajongók nem állottak azt kívánni, hogy a császári kormány eszközlje ki, hogy az olasz parlament vonja vissza ama határozatát, melyben Róma Olaszország természetes fővárosának mondatik; de a császár nem hogy ilyen kívánságot meghallgatna, sőt visszariasztva érzi magát attól a párttól, a mely ilyen kívánságra képes. A császárné befolyásától való félelem Persigny és Fould között bizonyos véd-és dacszöveget hozott létre, melynélfogva nem igen lehet egynek a másik nélkül lépni. Együtt állnak vagy együtt esnek ők, s ezen erő összetartását mindakét táborban nagyb veszik. Napoleon hg. levelet küldött volna a császárnak, melyben sajátos kiméltenséggel gúncsolja Drouyn de Lhuys kinevezését, s állítolag olyan adott szavára is figyelmezteti császári nagybátját, a melylyel egyáltalában nem jól illik össze a dolgok új fordulata. Az is meg volna írva ama levélben, hogy a párisi kabinet által követelt politika senkit sem elégíthet ki, és semmi eredményre nem vezethet. Bizonyosnak mondják, hogy Gramont hg. ismét utasítást kapott alkudozásba lépni Ausztriával Velence átengedése iránt, a miért ismét a mexikói trónt ajánlanak Miksa főhg. számára. Ha jól értesült egyének kérdettnek aziránt, hogy miért teszi ezt a kormány, holott ugy is tudható, hogy nem hallgattak meg ajánlatait, az reá a felelet, hogy ez kicsinált dolog Ratazzival, a kinek szüksége van valamire, a mire utalhasson, mint Franciaország részéről Olaszország érdekében tett közbenjárói lépésre.

Toulonból távirják oct. 28-ról, hogy a közepenter franczia hajóhad Görögország felé ment.

OLASZORSZÁG. Turin, oct. 13. A felirat, melyet a római küldöttség elnöke a király előtt felolvastott, így bangzik: „Sire! Felséged családjának örömet egyész Olaszország osztja, és ezért örvend Róma szenvedéseinek közepette is azon köteléken, mely felséged leányát Dom Luiz de Braganza királylyal összefűzi; oly kötelék ez, mely két egyenlő eredetű és egyenlő intézményekkel bíró nemzet szívét még közelebb hozza egymáshoz. A római bizottmány nevében van szerencsénk felségednek átnyújtani azon cista nuptialist, melynek rendeltetése a portugali királynőt arra emlékeztetni, hogy Olaszország jó kívánsai közül a főváros sem hiányzik. Az ő római matronák ezen ékszerre senkit sem illet meg inkább, mint felséged leányát, és senki sem méltó felségeden kívül, ki a nemzet a Capitol tetején királyának kiállt ki, hogy azt neki átnyújtsa. Ha Róma neve, az ifjú királynő szeméből könyeket facsar ki látván, hogy hazájának fővárosa még most is idegen járom alatt nyög, senki se merészeje e könyeket felszáritani, csak felséged, ki e járom összetörését elhatározta. Polgártársaink felséged általi fogadtatásunkban újabb bizonyítványát látandják annak, hogy bár az erőszak felségedet Rómától távol tartja, szíve ott van. Köszönjük ezt sire Róma nevében, és mi teljesítjük megbízatásunkat, kijelentvén, hogy Róma szenved, de bizik felséged ünnepesen adott szavában, és hogy felséged, bármi történjék is, a római népben tett erős elemre táland, azon törekvésében, hogy Olaszországot jogaiból juttassa.” A király így felelt e beszédre: „Özinto részvételt viseltetem a római nép szenvedéseit iránt; és nép

számíthat reám, mert azon irányt, melyre szavamat adtam, bármely oldalról elem gördített akadály dacára sem hagyom el."

Garibaldi állapota, Bertani és Crispi szerint, a kik közelebbről Varignanoba jártak, még sem éppen reménytelen. Bertani ugyan aggódik néoileg, hogy a lábzsárcsont meg van sérve, talán meg is hasítva; mindamellett azt hiszi, hogy a tábornok még kiállná a tagvágást. A beteg étvágya kielégítő s korábbi álmatlansága is elmúlt. Ha a tagvágás elvégző s sebestülés után megtörtént volna, úgy a beteg, Bertani véleménye szerint, teljesen helyre volna állva. Varignanó erőn nagyon ki van téve sanyaru tengeri szeleknek s talán ez az oka a beteg állapotára újabb súlyosulásának; ezért vágyott Garibaldi e helyet elhagyni, a minthogy ma nagy, de nyugodt és illedelmes néptömeg kíséretében atszállították Spezziaába, a tengerészeti ministeriumhoz tartozó Tori palotába.

A "Times" turini levelezője gyengébb reményt táplál Garibaldi felgyógyulása iránt. Oct. 20-ról ugyanis ezt írja: Cavour meghalt, Garibaldi haldoklik s a háromságból, mely Olaszországot mozgatta, csak a király van még hátra. Azt mondtam, hogy Garibaldi haldoklik s félek, hogy igazat mondtam. Most már bizonyos, hogy a golyó még folyvást a sebben van, de bizonyos az is, hogy a tagvágás elkérülhetetlen; azonban egy sebész sem akarja a felelősséget magára vállalni, félve, hogy a beteg a tagvágás alatt meghal, annyira elgyengült és soványodott a legutóbbi időkben. Sokan talognak ágya köré, e a legtöbbben könyves szemekkel válnak meg tőle. Nem szívesen beszél a politikáról, és Depretis és Ratazzi diplomatáját sobajta kárhóztatja. "Hogy ez urak — mondja — Ricasolival diplomatizáltak azt értem, de engem az egyszerű katonát nem kellett volna megcsalniok. Ricasoli legalább valódi gentlemann, szereti hazáját, becsületes ember, ő benne bizhattok." E szavakat gyakran ismétli. Környezetének jóságát megköszönvén, így szól: "Nekem mire sincs már szükségem. Fiainkat és Olaszországot ajánlom nektek, legyetek egyek és készek meghalni érte."

Milanóban oct. 19-én a mazzinista "olasz hazafi társulat" gyűlést tartott. Mintegy 100 tag volt jelen Olaszország minden városából s a következő határozatokat hozta: 1) Hatni kell a szabadelvű követekre, hogy a legközelebbi parlamenti ülés alkalmával ne csak bizalmatlanságot szavazzanak a minsteriumnak, hanem vád alá helyezését is indítványozzák. 2) A királyhoz a nép minden osztálya által aláírt kérvényt nyújtsanak be, melyben kéri, hogy az olasz egységi mozgalom élére állva, Rómát és Velencét szükség esetében fegyveres kézzel is szerezze meg. 3) Miközben egy népszerű minsterium alakulására, mely kötelezze magát, hogy az olasz nép felfegyverzését a Garibaldi által felállított program szerint keresztülvizsi s a "szent harc" Olaszország megváltására előkészíti. Ha e pontokat békés uton nem érvényesíthetik, úgy forradalmi utra kell térniök, a királyt letenni s köztársaságtól várni azt, a mit a királyság nem volt képes vagy nem akart megtenni. Minden nyilvános és titkos, békés és erőszakos eszközöket fel kell használni a kiűzött cél elérésére.

Turin, oct. 28. A parlament nov. 18-ra van összehívva.

NÉMETORSZÁG. Berlin, oct. 26. A porosz kormány erőiesen halad szorító rendszabályaival. Liegnitzben a tornaegylet szigorú rendőrségi felügyelet alá vettetik. Egyes törvényszéki tisztviselőket, a kik mint követek, a többséggel szavaztak, vagy rendelkezési állapotba, vagy más állomásokra tettek át. Ez intézkedések ellenében a szabadelvű lapok több kintin követ által aláírt következő felhívást közölnek a porosz néphez: Alkotmányos küzdelmeink követelni kezdik áldozataikat. Első sorban állanak azok a követek, a kik megbízatásukhoz hiven az alkotmányos jogot védelmezték. Egy államhivatalnok, a ki a követekháza többségéhez tartozik, szolgálton kívüli állapotba lön helyezve. Tartani lehet, hogy az első lépést a sikamlós uton több követi. Az úgy, a melyet e férfiak védnek, a népe; azért a nép elutasíthatlan kötelessége, segíteni rajtuk, ha alkotmányhüségük oly rendszabályoknak teszi ki őket, a melyek polgári állásukat és függetlenségüket fenyegetik. Egy oly néphez, mely elég bátorsággal és szilárdsággal bír, hogy sokféleképp megkísérlett befolyások által tévuttra nem vezetve, elvei szerinti követeket válasszon, bizonyosan arra is lesz ereje és hitartása, hogy alkotmánya előharcosainak kárpótlást adjon azért, a mit kötelességük teljesítéséért szenvedtek; mert kárpótlásról van szó önmegadózás után, nem segélyezésről és aján-

dékről. Az a magasztos egyértelműség, melyet a porosz nép alkotmánya védelmében tanusított, ott is igazolni fogja magát, a hol a szót tettek kell követnie. A nélkül, hogy egyes választó körletek különös tevékenységének élbe akarnának vágni alólírt tagjai az ez időszert központi választó bizottságnak készségüket nyilvánítják, elfogadni s rendeltetésükre fordítani minden adományt azok számára, kiket a jelen küzdelem üldözésnek tett ki." (Következnek az aláírások).

Kassel, oct. 23. A kamara megnyitott. Elnöke Nebelthan, alelnöke Ziegler választott.

GÖRÖGORSZÁG. A görög forradalom keletkezetről s eddigi haladásáról a lapok következő részletek közölnek: Az "Osservatore triestino" írja oct. 18-ról, hogy a király és neje "Amalia" göröcvert fedélzetén hagyták el Athént, hogy egy régóta tervezett kirándulást tegyenek Peloponeszba. Egy tavitat szívélyes fogadtatást jelentett, különösen Hydra és Spezziaiban, hol a hivatalok mindezt elkövettek ott tartózkodásuk kellemessé tételére. A messenai összeesküvők elleni vizsgálat már be volt fejezve, s a törvényszék 24 személyt átadott a fenytő rendőrségnek. A többiek szabadlábra helyeztetek. A vizsgálatból kintnt, hogy Messeniában ez összeesküvésnek 2000 tagja van. Pirgos és Naupactosban hasonló jelenségek fedeztetek fel.

A "Temps" az érintett kirándulást úgy rösteli, hogy a királyi pár oct. 13-án körutrá indult, melyet a tartományok nagyobb részére ki akartak terjeszteni, úgy azonban, hogy nov. 10-re visszatérjenek Athénbe. Az utazás némileg titkoszert volt, a mennyiben program nem állapított meg s a fővárosban még 17-én sem tudták, mely városokat látogattak meg ő felségeik. Híre járt, hogy az udvar nem bízik az "Amalia" gőzfregatté tisztjeiben, s ennek folytán "Algier" angol lineahajó bizonyos távolságra követte a fregattot. Angolország általában igen buzgólkodik a dynastia ügyében s a királyi párt nyíltan beszéli, hogy a fölkelés kétségtelenül maga után vonandja az angol megszállást.

Az idézett lap szerint Otto király utódára nézve a hatalmak közt nagy nézetkülönbség uralkodik. Angolország Lipót bajor herceget pártján áll, Orszországnak Leuchtenberg herceget pártolja, Franciaország pedig legszívesebben Victor Emanuel második fiát tiltatná a görög trónra. Hír szerint Palmerston lord azt tanácsolja Münchenben, hogy Lipót herceget Athenbe küldjék. Azonban Amalia királyné ellene van e szándéknak. A jelen körülmények között a királyné birta férjét, s ugylátszik szeretné a dolgát minél hosszabban nyújtani. A király, mint mindig, most is nyugalmat óhaj, és nehezen határozza el magát.

A "France" oct. 27-i száma jelenti: Vionitzában a felkelés főnöke fegyverkezésre hívja föl a népet a törökök ellen. Ugyanazon lap állítja biztosan, hogy a görög mozgalom a Leuchtenberg névvel van összeköttetésben. Atheneben felirat szerkesztették a joniai szigetekhez, hogy ezek a Görögönnal való egyesülést sürgetessék.

Egy triesti táviratban oct. 27-ről ezt olvassuk: Corfuból egy angol sorhajó ment a Pyraeusba; hírik, hogy az egész hajóhad fogja követni. A ma érkezett görög görös 23-iki híreket hoz Corfuból, de Athenből semmit. Görögországban különben rend és esend uralkodik. Az ideiglenes kormány 20-ról kelt kiáltványra kijelenti, hogy aláírói a nép és hadsereg által rájuk ruházott teljhatalommal fogva s a beállt fordulat, nem különben a polgári hatóságok felügyelése folytán az ideiglenes kormányt átvették. A kiáltvány idvözli a polgárokat a fordulattól, melyben az egész nemzet résztvesz, s a rend és esend fentartására inti őket. Jövő sorsuk felett a nemzetgyűlés fog határozni.

Ujabbak. Kolozsvárról oct. 26-ról írják a "Donau Ztg."-nak. A mint értesülünk, nemrégiben az udvari kancelláriának két utasítása érkezett le az erdélyi gubernium elnökéhez, melyeknek tárgya a román nemzetnek 1861. jan. 12. 16. és a szász nemzeti egyetemnek 1862. mart. 29-én kelt föliratai. Midőn a román nemzetnek a legmagasb Uralkodóház és a szentesített által-alaptörvények iránti loyaltitása, hűsége és odaadása tanusításaért a legmagasb megelégedés nyilvánítatik, egyszersmind annak kijelentése is elrendeltetett, hogy az erdélyi országgyűlésnek összeszerkesztése és egybehívása iránt sürgetőleg teendő javaslatok és kérelmekkel lölőpé tekintetbe fognak vétetni. Mi a szász nemzeti egye-

temnek később különösen formulázott feliratát illeti, Ő Felsége a szász nemzeti egyetem képviselőinek hazafiai szavaiban valódi örömmel látja a legmagasb császári ház és az 1860. oct. 20., valamint az 1861. febr. 26-ki nyilparancs által megadott birodalmi alkotmány iránti folyvást hebizonyított hűség és ragaszkodás újabb jelét, — mi Ő Felségének épen úgy valódi megelégedésére szolgál, mint a szász-föld összes lakosságának azon őszinte nyilatkozata, hogy Erdély belső államjogi — valamint az őszbirodalomhoz viszonyai megállapítására egy erdélyi országgyűlésen közremunkálni kész. Miután a szász nemzeti egyetemnek ily országgyűlés mielőbbi összehívásáért legfelsőbb helyre intézett kérése Ő cs. k. Apostoli Fölsége azon legmagasb óhajátlanak is megfelel, hogy az erdélyi nagyfejedelemség ügyei minél előbb, valamennyi ott lakó népfajok kielégítésére, az őszbirodalom egységének s hatalmi állásának föltételével megegyező módon rendeztessenek, Ő Felsége jóváhagyja mindazon intézkedések siettetését, melyek az erdélyi országgyűlés összehívására szükségesek. Az idevonatkozó javallatok föltörjesztése alkalmával a szász nemzeti egyetem feliratában kifejtett javaslatok s kérelmek is megfontolás és tekintetbevétel alá vonandók. A mi a két nemzet által, a különféle országnyelvek hivatalos használatát illetőleg előterjesztett javallatokat s kérelmeket érdeklí, Ő cs. kir. Felsége ezen nézetekre és óhajokra az erdélyi udvari kancelláriának az 1860. december 21-kén kelt legfelsőbb kézirat kiviteléül kiadott rendeletek által tekintettel méltóztatott lenni, és egyelőre a törvényhozás útján leendő végleges elhatározásig e mellett kell maradni.

— Bécs, oct. 28. A "Sch. Corr." biztos kutatóból tudja, hogy a görög királyi pár nem fog Velencében maradni, hanem Trieszten és Bécsen át haladék nélkül Münchenbe utazik.

— Velence, oct. 29. A görög királyi pár ma délután ide érkezett.

— Triest, oct. 29. A Smirnából majött "Lloyd" görös azt a hírt hozta, hogy a görög nemzeti gyűlés nyolcz nap alatt valószínűleg összeül s küldöttséget fog Angolországba küldeni, hogy Alfréd kir. herceget a görög trónra meghívja.

— Kassel, oct. 27. A rendek első ülésében egyelőre 47 képviselő igazoltatott. A megválasztott elnök és alelnök mindketten kijelenték, hogy a mostani rendek minden országgyűlési működésre teljesen jogosítva vannak. Az országgyűlési biztos azt nyilatvította, hogy minden erejével azon lesz, hogy a kezdendő munka békemű legyen.

— Uj-York, oct. 18. M' Clellan második hadteste átlépte a Potomacot s Charlestownnál egyesült M' Clellannal. Kentuckyban a perrysvillei csata óta nem volt komoly összeütközés. Buell tábornok folyvást szorongatja a délieket.

Gabonaár Kolozsvárról October 30-án 1862.

(Bécsi mérője osztrák értékben.)

Tisztbúza 3 frt 80 kr. Elegybúza 2 frt 60 kr. Rozs 2 frt 20 kr. Árpa 1 frt 30 kr. Zab 1 frt 20 kr. Török-búza 1 frt 70 kr. Pityóka — frt 85 kr. Marhabús 11 kr.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

October 31-én: Nemzeti kölcsön 81.80. 5%, Metalliques 70.75. Bank-résztvény 778.—. Hítel-résztvény 220.80. Váltó Londonra 122.50. Ezüst 121.75. Arany 5.84.

October 29-kén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyar országai 71.50. Erdélyi 68.25.

T. és földt. szerkesztő DOZSA DANIÉL

H I R D E T É S E K.

A dézsi helvét hitű egyház több épületei s 6 kisebb s 9 nagyobb bolt helységei folyó 1862-ik év november 16-ikán közárverésen a többet ígérőnek 6 évi használatra ki fognak adatni. (722) (1—3)

(720) **CSAPÓ SÁNDOR** (3—3)
KERESKEDÉSÉBE KOLOZSVÁRTT

több száz darab **A L B U M** érkezett, s feltűnő olcsó-árban kaphatók. u. m. 80 kr. 1 frt 10 kr. 1 frt 20. 1 frt 50 egész 20 forintig.

UGYANOTT

12 fotografia ráma - - - - - 1 frt. osztrák értékben.

(721) **Uj férfi ruha-raktár megnyitási jelentés.** (3—3)

A Gróf Rédei János ur piacon lévő háza alatti szeglet boltba egy ujonan szervezett nagyválasztéku **FÉRFI RUHA-RAKTÁR** állítatott fel, mely a folytonos divatot szem előtt tartva, annak izletes elkészítésére a legnagyobb gond lesz fordítva. Továbbá minden megrendelést gyorsan és pontosan teljesít.

A tapasztalt kellemetlen alkudozások kikérüléseért szembetűnő jutányos szabott ár határozatott meg, a melynek pártolására a nagyérdemű uri rendet és a t. cz. közönséget alólírt felkéri. Kolozsvárt, october hava 1862.

Beesek János.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel. (Bel-farkasutca 74 sz.)

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárról, Wittich Józsefnél Maros-Vásárhelytől, Dobray Nándornál S.-Udvarhelytől, Barthos Domokosnál S.-Szentgyörgyön kapható:

Urbér- és Tized-kárpótlási A. és B. tabellák.

MAGYAR ROMÁN-NYELVTAN

A románul tanulók számára. Szerkesztette **Fekete János** (Negrutiu) balázsfalvi göröggegyesült érseki székesegyház korlátnok kanonok. Második, átdolgozott kiadás. Ára 1 frt. 20 kr. osztr. értékben.

TÁJÉKOZÁS a THEOLOGIA MEZEJÉN.

Viszonzásul Filo Lajosnak „Feltámadás és spiritualismus” című műve, mint a halottaitól feltámadt scholastica legújabb termékére. Irta dr. Ballagi Mór. Ára 80 kr.